

Doing Environmental (In)justice: A Theory in Praxis

Work package 2:

Forest

**Problematika
justiției de mediu în
domeniul forestier**

PNRR. Finanțat de Uniunea Europeană –
Următoarea Generație UE
<https://mfe.gov.ro/pnrr/>
<https://www.facebook.com/PNRROficial/>

*This project has received funding from the PNRR funds
under the Grant agreement number 760077/23.05.2023, CF 133/15.II.2022*



REZUMAT



Recomandările din acest document sunt concepute pentru a construi o guvernanță forestieră care să respecte simultan principiile ecologice, să fie social echitabilă și democratică. Ele cer recunoaștere — a cunoașterii locale, a pierderilor ireversibile, a muncii invizibile — redistribuire a resurselor și a puterii de decizie, și reformă juridică care să plaseze prevenirea daunelor înaintea reparării lor.

Guvernanța forestieră din România nu poate fi reformată doar prin digitalizare, și întărirea legislației silvice. Acestea sunt necesare, dar insuficiente, atâta timp cât structurile mai profunde ale inegalității, ale dependenței istorice și ale excluderii celor mai vulnerabili din procesul decizional rămân neadresate.

O tranziție verde care nu recunoaște munca de îngrijire a mediului realizată de comunitățile rurale, care criminalizează sărăcia energetică în loc să o remedieze și care exclude muncitorii forestieri din deciziile care le afectează viețile nu este o tranziție justă. Pădurile României sunt un bun comun — al comunităților care le folosesc, al speciilor de viață sălbatică și al generațiilor viitoare care le vor moșteni. O politică forestieră justă trebuie să le trateze ca atare.



INTRODUCERE

CADRU GENERAL



Pădurile României reprezintă unul dintre cele mai valoroase patrimonii ecologice ale Europei. Acestea sunt simultan rezervoare de biodiversitate, stocuri de carbon, surse de apă curată și baze ale economiei comunitare pentru milioane de oameni din zonele rurale și montane. Cu toate acestea, timp de trei decenii, guvernarea forestieră din România a oscilat între crize de defrișare masivă, scandaluri de corupție la nivel înalt, reglementări tot mai stricte și o absență persistentă a vocilor celor mai afectați de deciziile politice. Comunitățile rurale dependente de pădure, muncitorii forestieri, femeile care gestionează gospodăriile în condiții de sărăcie energetică și comunitățile de romi care trăiesc la marginea pădurilor au rămas fie invizibile în procesele de elaborare a politicilor, fie expuse unor consecințe nedrepte ale acestora.

Analiza a peste trei decenii de transformări postsocialiste în guvernarea forestieră a României arată că nedreptatea era înrădăcinată în legislația privind restituirea proprietăților, amplificată de dezechilibrele de putere din procesele de elaborare a politicilor și că contururile sale au devenit tot mai neclare pe măsură ce legislația privind protecția pădurilor a luat o turnură dură împotriva criminalității. Ceea ce este prezent ca soluție — înăsprirea reglementărilor, digitalizarea trasabilității lemnului, monitorizarea prin satelit — s-a dovedit insuficient atâta timp cât structurile mai profunde ale inegalității rămân neadresate.

Această notă de politici argumentează că reforma guvernării forestiere în România necesită o schimbare de paradigmă: de la o abordare tehnocratică și reactivă, la una care plasează dreptatea de mediu, recunoașterea muncii de îngrijire a mediului și participarea comunitară în centrul procesului decizional. Recomandările care urmează sunt fundamentate pe cercetare empirică și pe cadre teoretice din ecologia politică, istoria muncii și studiile de justiție de mediu.

OBSERVAȚII PRINCIPALE



A. Politici reactive si dependențe istorice nerecunoscute

Politica forestieră postsocialistă a rămas în mare parte reactivă — răspunzând la crize și cerințe ale pieței internaționale, ale societății civile sau ale legislației UE — fără a aborda cauzele structurale ale inechității. Nedreptatea a fost înrădăcinată în legislația privind restituirea proprietăților forestiere, amplificată de dezechilibrele de putere din procesele de elaborare a politicilor. Dependențele istorice ale comunităților față de pădure — ca sursă de căldură, subzistență și identitate culturală — nu au fost recunoscute ca drepturi legitime.

B. Participare fără justiție: criza de vizibilitate si technocrație

Politica forestieră postsocialistă a rămas în mare parte reactivă — răspunzând la crize și cerințe ale pieței internaționale, ale societății civile sau ale legislației UE — fără a aborda cauzele structurale ale inechității. Nedreptatea a fost înrădăcinată în legislația privind restituirea proprietăților forestiere, amplificată de dezechilibrele de putere din procesele de elaborare a politicilor. Dependențele istorice ale comunităților față de pădure — ca sursă de căldură, subzistență și identitate culturală — nu au fost recunoscute ca drepturi legitime.

C. Muncitorii forestieri: munca invizibilă și precaritate structurală

Muncitorii forestieri nu sunt recunoscuți ca participanți legitimi la luarea deciziilor privind regimul muncii în sectorul forestier. Aceștia sunt expuși unui risc crescut de accidente, informalității în ceea ce privește contractele de muncă, lipsei de compensare pentru accidente și uzurii fizice de la locul de muncă. Munca lor este prezentată exclusiv în termeni tehnici și productiviști, fără a lua în considerare istoria muncii lor, contribuția la viața comunitară și rolul lor esențial în îngrijirea ecosistemelor forestiere. România se numără printre primele cinci țări europene cu cele mai ridicate rate de accidente fatale în silvicultură, o realitate care nu a produs reforme substanțiale în condițiile de muncă.

D. Intersecționalitate și nedreptate multiplă

Precaritatea muncii în pădure, adâncirea dependenței de lemne de foc și experiențele de nedreptate legate de gen și rasă indică necesitatea de a depăși simpla dilemă dintre recunoaștere și redistribuire. Victimele suferă de experiențe intersecționale de nedreptate – de natură socială, economică, ecologică și culturală simultan. Comunitățile de romi din zonele rurale, femeile care gestionează sarcina domestică a încălzirii și vârstnicii fără resurse alternative sunt printre cei mai afectați de politicile forestiere restrictive, dar absența lor din procesele de elaborare a politicilor este sistematică.

E. Zone gri juridice și impunitate selectivă

Pe măsură ce guvernarea forestieră devine suprareglementată, pericolele criminalizării persistă, ducând la teama de urmărire penală și la un sentiment general de nedreptate. Multe cazuri de corupție la nivel înalt din sectorul forestier sunt blocate în sistemul de justiție, iar pedepsele nu sunt disuasive. Justiția devine astfel o altă zonă gri în care urmărirea penală rămâne în urmă pentru cei puternici, în timp ce sancțiunile cad disproporționat asupra celor mai vulnerabili.

În focus: Valea Topologului

județul Argeș, România



Figura 1. Fotografie realizată de autori

Susținem că precaritatea muncii în domeniul forestier, accentuarea dependenței de lemnul de foc, precum și experiențele de nedreptate legate de gen și rasă cu care se confruntă multe grupuri dependente de pădure evidențiază necesitatea de a depăși dilema „recunoaștere versus redistribuire” din literatura de specialitate privind justiția de mediu. Analiza noastră relevă faptul că nedreptățile sunt exacerbate de dinamici structurale, sugerând că complicitățile complexe care acționează în contextul politic al pădurilor estompează granițele dintre victime, făptași și prejudicii.

RECOMANDĂRI DE POLITICI



1.

Recunoașterea formală a valorii ecologice și economice a mijloacelor de trai rurale existente – agricultura la scară mică, pastoralismul tradițional, ecoturismul – a patrimoniului cultural (statut GIAHS) și a cunoașterii ecologice a comunităților locale. Acestea nu trebuie compensate ca pierderi, ci recunoscute ca forme durabile și legitime de relaționare cu ecosistemele forestiere

2.

Dezvoltarea de instrumente legale și de politici care să recunoască, să anticipeze și să atenueze nedreptățile socio-ecologice încă din momentul în care un proiect sau o reglementare este propusă. Acestea trebuie să includă pierderile și daunele intangibile de mediu, fragmentarea socială, schimbările în utilizarea terenurilor și incertitudinea resimțită de comunitățile afectate, nu doar după ce efectele sunt deja produse.

3.

Împuternicirea juridică a autorităților municipale și a reprezentanților comunităților locale în procesul decizional privind reglementările silvice care îi afectează în mod direct, astfel încât opiniile lor să fie obligatorii, nu consultative. Participarea publică trebuie să producă consecințe juridice reale, nu doar să legitimeze decizii deja luate la nivel central.

4.

Prioritizarea evitării daunelor în fața reparării lor ulterioare. Politicile de compensare financiară și de restaurare ecologică nu pot substitui prevenirea distrugerii ecosistemelor, a pierderii mijloacelor de trai sau a fragmentării comunităților. Cadrul legal trebuie să reflecte această ierarhie de valori în mod explicit.

5.

Prioritizarea evitării daunelor în fața reparării lor ulterioare. Politicile de compensare financiară și de restaurare ecologică nu pot substitui prevenirea distrugerii ecosistemelor, a pierderii mijloacelor de trai sau a fragmentării comunităților. Cadrul legal trebuie să reflecte această ierarhie de valori în mod explicit.

6.

Recunoașterea formală a muncitorilor forestieri, și reprezentanților acestora, ca participanți legitimi în elaborarea politicilor privind regimul muncii în sectorul silvic. Aceasta include reglementarea contractelor precare, garantarea protecției sociale în caz de accident, investiții în echipamente de siguranță, și încorporarea cunoașterii ecologice a muncitorilor în planificarea silvică.

7.

Crearea unui circuit legal, transparent și accesibil de lemn de foc pentru comunitățile rurale vulnerabile, ca măsură de dreptate socială și ecologică. Sărăcia energetică nu poate fi tratată exclusiv ca problemă tehnică sau de piață – ea este un produs al politicilor forestiere restrictive fără alternative, și soluția sa trebuie integrată explicit în strategia națională de tranziție verde.

8.

Recunoașterea formală strategiilor locale de sustenabilitate, precum agricultura de subzistență, pășunatul în pădure și tehnicile tradiționale de procurare a lemnului de foc care reprezintă forme durabile și legitime de relaționare cu ecosistemele forestiere.



Guvernanța forestieră din România nu poate fi reformată doar prin digitalizare, monitorizare prin satelit, coduri penale mai severe. Acestea sunt necesare, dar insuficiente, atâta timp cât structurile mai profunde ale inegalității, ale dependenței istorice și ale excluderii politice rămân neadresate. O tranziție verde care nu recunoaște munca de îngrijire a mediului realizată de comunitățile rurale, care criminalizează sărăcia în loc să o remedieze și care exclude muncitorii forestieri din deciziile care le afectează viețile nu este o tranziție justă.

Recomandările din această notă de politici sunt concepute pentru a construi o guvernanță forestieră care să fie simultan ecologic eficientă, social echitabilă și democratic legitimă. Ele cer recunoaștere — a cunoașterii locale, a pierderilor ireversibile, a muncii invizibile — redistribuire a resurselor și a puterii de decizie, și reformă juridică care să plaseze prevenirea daunelor înaintea reparării lor.

Pădurile României sunt un bun comun — al comunităților care le locuiesc, al ecosistemelor care depind de ele și al generațiilor viitoare care le vor moșteni. O politică forestieră justă trebuie să le trateze ca atare.

PARAMETRII CERCETĂRII

Obiectivele cercetării

Situat la intersecția dintre ecologia politică și teoria politică, acest proiect își asumă provocarea de a extinde discursul privind justiția ecologică (JE) prin analizarea a patru conflicte diferite legate de justiția ecologică în România, întrebându-se cum și de ce cetățenii democratizează practica justiției ecologice.

Principalele obiective științifice sunt:

- i). Extinderea teoriei justiției ecologice prin analiza transformării mecanismelor în practică.
- ii) Dezvoltarea unui nou cadru analitic al justiției ecologice prin examinarea tensiunilor dintre formele tipice și cele alternative de „a face dreptate”.

Din punct de vedere empiric, proiectul testează dacă o abordare performativă poate completa principalele mecanisme ale justiției ecologice, realizând o etnografie participativă a patru conflicte de mediu majore din România, selectate ca fiind emblematice pentru a răspunde cât mai bine întrebărilor noastre de cercetare: exploatarea minieră, acapararea terenurilor agricole, tăierea ilegală a pădurilor și traficul de deșeuri.

Metodologie

Cercetarea se bazează pe metodologii calitative (interviuri, cercetare de teren, observație participativă, analiză media, revizuire sistematică a literaturii de specialitate). Cercetarea de teren a fost desfășurată în perioada 2024-2025 în România și a constat în principal din interviuri semi-structurate și observație participativă în comunitățile afectate.

Interviurile din toate studiile de caz au fost structurate urmând un ghid de interviu care a operaționalizat principalele dimensiuni ale justiției de mediu: justiția distributivă, procedurală și de recunoaștere.

Citește mai departe:

Iordăchescu, G, Girigan, G. & B. Vătavu. (2026) 'Environmental Injustice in the Political Forests of Romania', *Forest Policy and Economics*, 188: 103805.

Iordăchescu, G. & M. Vasile. (2023), 'Forests of fear: Illegal logging, criminalisation and violence in the Carpathian Mountains', *The Annals of the American Association of Geographers*, 113(9): 2108-2125.

Vasile, M., & G. Iordachescu. (2022) 'Forest Crisis Narratives: Illegal Logging, Datafication and the Conservation Frontier in the Romanian Carpathian Mountains', *Political Geography*, 96:102600.

IDENTITATEA PROIECTULUI

Cercetător principal: Irina Velicu PhD

Membrii proiectului: Bogdan Vătavu PhD, Camil Ungureanu PhD, Carmen Gheorghe PhD, Claudia Șerbănuță, PhD, Filip Alexandrescu PhD, Gabriel Girigan PhD, George Iordăchescu PhD, Hestia Ioana Delibas, Ioan Sebastian Brumă PhD, Ioana Bunescu PhD, Ioana Savin PhD, Ionuț Codreanu, Minodora Sălcudean PhD, Oana Rusu PhD, Ovio Olaru PhD, Petruț Călinescu, Romana Puiulet PhD, Valer Simion Cosma PhD, Danusia Boicean PhD.

Finanțat de: Uniunea Europeană, fonduri PNRR,
grant nr. 760077/23.05.2023, CF 133/15.11.2022

Instituție: Universitatea Lucian Blaga din Sibiu, România

Durată: 2023–2026

Website: <https://grants.ulbsibiu.ro/ecojust/>